

Спеціальне розслідування нещасних випадків [1,3,4,5,20,23,40]

Спеціальне розслідування нещасних випадків проводять, якщо:

- стався нещасний випадок зі **смертельними** наслідками;
- стався нещасний випадок **одночасно з двома і більше** працівниками незалежно від ступеня тяжкості їхніх травм (**груповий нещасний випадок**);
- працівник **помер на робочому** місці;
- працівник **зник** під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
- нещасний випадок спричинив **тяжкі наслідки**, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, проводиться за рішенням Держпраці або його територіальних органів залежно від характеру і ступеня тяжкості травми [1,40].

Якщо територіальним органом Держпраці **протягом доби** не прийнято рішення про проведення спеціального розслідування такого нещасного випадку, розслідування проводиться **роботодавцем** або **Фондом** за місцем настання нещасного випадку згідно з пунктами **3-32** Порядку №1232 (див. 2.2) [1.40].

Віднесення нещасних випадків до таких, що спричинили **тяжкі наслідки**, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, здійснюється відповідно до **Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості**, затвердженого МОЗ (далі - Класифікатор) від 04.07.2007р. № 370 [3].

Організація та порядок спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві наступні:

I. Потерпілий або працівник, який виявив нещасний випадок, чи інша особа (свідок нещасного випадку) повинні **негайно повідомити керівника ро-**

біт, який безпосередньо здійснює контроль за станом охорони праці на робочому місці (далі - безпосередній керівник робіт), чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

II. Безпосередній керівник робіт (уповноважена особа підприємства) зобов'язаний:

- терміново **організувати надання першої невідкладної допомоги** потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до ліку-вально-профілактичного закладу;

- **негайно повідомити роботодавця** про те, що сталося;

- **зберегти** до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку *обстановку на робочому місці* та машини, механізми, обладнання, устаткування (далі - устаткування) у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також *вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків*.

Під терміном «**керівник робіт**» розуміється уповноважена роботодавцем особа, яка виконує розпорядчі функції, тобто, керує процесом виконання робіт. Це може бути майстер, керівник цеху, бригадир, тобто, особа, яка видає завдання і контролює хід його виконання.

III. Лікувально-профілактичний заклад у разі звернення потерпілого повинен передати **протягом доби** з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії **екстрене повідомлення** про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за формою, наведеною в додатку 1:

1) підприємству, де працює потерпілий;

2) робочому органіві виконавчої дирекції **Фонду соціального страхування** (далі - Фонд) за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою - підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно;

3) територіальному органіві **Держпраці** за місцем настання нещасного випадку;

4) закладові державної **санітарно-епідеміологічної служби**, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де працює потерпілий, або такому закладові за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

Лікувально-профілактичний заклад обов'язково проводить у порядку, встановленому МОЗ:

- необхідні **дослідження** і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння;

- визначає **ступінь тяжкості травми** відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого МОЗ від 04.07.2007р. № 370 (із зазначенням коду діагнозу згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10) [3].

IV. Роботодавець зобов'язаний про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, нещасний випадок, що спричинив тяжкі наслідки, випадок смерті або зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків, **протягом однієї години повідомити** з використанням засобів зв'язку та **протягом трьох годин** подати на паперовому носії **«Повідомлення про нещасний випадок»** (див. додаток 2):

- територіальному органу **Держпраці** за місцезнаходженням підприємства;

- органу **прокуратури** за місцем настання нещасного випадку (з **1 грудня 2012 р.** органу **внутрішніх справ** згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України, затвердженим Законом №4651-УІ від 13-04.2012 р., із змінами, внесеними згідно із Законом №5076-УІ від 05.07.2012 р), який проводить **досудове слідство** щодо виявлення обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

- **Фондові** за місцезнаходженням підприємства;

- **органу управління підприємства** (у разі його відсутності - **місцевій держадміністрації**);

- **закладові державної санітарно-епідеміологічної служби**, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь);

- **первинній організації профспілки** незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - профспілці, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки - **уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці**);

- органу **галузевої профспілки** вищого рівня, а у разі його відсутності - територіальному профоб'єднанню за місцем настання нещасного випадку;

- органу з питань захисту населення і територій від **надзвичайних ситуацій** за місцем настання нещасного випадку (у разі необхідності).

V. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться комісією із спеціального розслідування нещасного випадку (далі - *спеціальна комісія*), **утвореною** територіальним органом **Держпраці** за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку, у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо-транспортної пригоди (події) за погодженням з органами, представники яких входять до її складу.

До складу **спеціальної комісії** входять:

- посадова особа територіального органу **Держпраці** (голова комісії);

- представник Фонду за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку в разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо - транспортної пригоди;

- представник органу управління **підприємства** або місцевої держадміністрації у разі, коли зазначений орган відсутній або нещасний випадок стався з фі-

зичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;

- представник **роботодавця** або роботодавець (у виняткових випадках);

- представник первинної організації **профспілки** незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки - **уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці**);

- представник профспілкового органу вищого рівня або територіального **профоб'єднання** за місцем настання нещасного випадку;

- представник закладу **державної санітарно-епідеміологічної служби**, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, або такого закладу за місцем настання нещасного випадку, якщо він стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння);

- представник **Держсільгоспінспекції** у разі, коли нещасний випадок стався під час експлуатації зареєстрованих в ній сільськогосподарських машин (тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, тракторних причепів, обладнання тваринницьких ферм, посівних та збиральних машин). У винятковому випадку до складу спеціальної комісії може входити **роботодавець**, у якого працює лише одна особа, і саме з нею стався нещасний випадок.

Оскільки у переліку представників, які входять до складу спеціальної комісії, визначеному в п. 38 Порядку №1232, **Інспекція державного технічного нагляду відсутня**, то, відповідно, немає підстав включати їх представників до складу комісії. Однак у разі необхідності та відповідно до вимог **п. 44 Порядку №1232** зазначений орган на запит голови спеціальної комісії зобов'язаний безоплатно надавати матеріали та висновки, що стосуються нещасного випадку. Крім того, відповідно до *п. 43 Порядку №1232, їхні представники можуть бути залучені до роботи експертної комісії* [1,40].

Основною формою роботи комісії є її засідання, які проводяться за необхідності, але не менше **ніж двічі за час** розслідування та проведення необхідних дій, визначених Порядком №1232 [1,40].

Перше засідання комісії з розслідування нещасного випадку на виробництві організовується її головою у **найкоротший термін** після видання наказу про утворення комісії, що пов'язано з необхідністю проведення розслідування у терміни, встановлені вимогами Порядку №1232. Під час першого засідання комісії проводиться **розподіл обов'язків** між її членами.

У засіданнях комісії повинні брати участь всі її члени. У разі відсутності більшості членів головою вирішується питання про перенесення дати засідання.

Інформація про дату, час та місце проведення засідання комісії доводиться до усіх членів комісії, а також осіб, які будуть брати у ньому участь, головою комісії з використанням засобів зв'язку або у **письмовій формі** (у разі потреби).

Потерпілий, члени його сім'ї або **уповноважена особа**, яка представляє

його інтереси, не входять до складу спеціальної комісії, але **мають право брати участь** у засіданнях спеціальної комісії, висловлювати свої пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку, викладати особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку та одержувати від голови спеціальної комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Порядком №1232 передбачено процедуру проведення розслідування нещасних випадків на виробництві, оформлення та затвердження актів, складених за його результатами, а також визначено порядок оскарження рішення комісії з розслідування.

Однак чинним законодавством **не визначено процедуру прийняття рішення** щодо класифікації нещасного випадку шляхом голосування членів комісії.

Голова спеціальної комісії зобов'язаний **письмово** поінформувати **потерпілого**, членів його сім'ї або уповноважену особу, яка представляє його інтереси, про їх права і **запросити до співпраці**.

Факт перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем, якщо відповідні документи не оформлені роботодавцем, але потерпілий фактично допущений до роботи, підтверджується в установленому порядку Держпраці на запит голови спеціальної комісії або у судовому порядку.

Роботодавець (у разі, коли постраждав роботодавець, орган, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності - місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування) зобов'язаний **створити належні умови** (надати приміщення, засоби зв'язку, автотранспорт тощо) і сприяти **роботі спеціальної комісії** з метою своєчасного і об'єктивного спеціального розслідування нещасного випадку.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло **від двох до чотирьох осіб**, проводиться **спеціальною комісією**, яка утворюється Держпраці або за дорученням його **територіальним органом** і до складу якої входять представники органів, зазначених в п. V цього розділу, за погодженням з ними.

Спеціальне розслідування **групового нещасного випадку**, під час якого загинуло **п'ять і більше осіб** або **травмовано десять і більше осіб**, проводиться **спеціальною комісією**, яка утворюється Держпраці. До складу такої комісії входять **керівники Держпраці, органу управління підприємства, місцевого органу виконавчої влади, виконавчої дирекції Фонду, галузевого або територіального об'єднання профспілок, представники роботодавця, відповідних первинних організацій профспілок, уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці** (у разі відсутності на підприємстві профспілки), а також представники відповідного органу з питань захисту населення і територій від **надзвичайних ситуацій**, закладів та установ **охорони здоров'я** та інших органів (у разі необхідності).

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що сталися на **ядерних** установках, підконтрольних Держатомрегулюванню, проводиться комісією, яка

утворюється **наказом Держатомрегулювання**.

VI. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться **протягом 10 робочих днів**. У разі потреби зазначений строк може бути **продовжений** органом, який **утворив спеціальну комісію**.

Спеціальна комісія зобов'язана:

1) **обстежити місце**, де стався нещасний випадок, **одержати** письмові чи усні **пояснення** від роботодавця і його представників, посадових осіб, працівників підприємства, потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб - свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нещасного випадку;

2) **визначити** відповідність **умов праці та її безпеки** вимогам законодавства про охорону праці;

3) **визначити** необхідність проведення **лабораторних досліджень**, випробувань, технічних **розрахунків, експертизи** для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

4) **вивчити** первинну **медичну документацію** (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту або медико-санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо);

5) **з'ясувати** обставини і **причини** настання нещасного випадку;

б) **визначити**, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з **виробництвом**;

7) **установити осіб**, які допустили **порушення вимог** законодавства про охорону праці, а також **розробити план** заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

8) **зустрітися з потерпілим** (якщо це можливо) або членами його сім'ї чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси, щодо роз'яснення їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку.

За **рішенням** спеціальної комісії у разі необхідності проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи, у тому числі судово-медичної експертизи, для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам органом, який утворив спеціальну комісію, утворюється **експертна комісія** із залученням до її роботи **спеціалістів** науково-дослідних, проектно- конструкторських, експертних та інших організацій, органів виконавчої влади, а також незалежних експертів.

Підприємство відшкодовує витрати, пов'язані з діяльністю експертної комісії та залучених до її роботи експертів.

Порядок утворення та роботи експертної комісії визначається відповідно до законодавства.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця, де стався нещасний випадок, та проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи **експертна комісія** складає **висновок**, в

якому стисло викладає **обставини**, зазначає **причини** нещасного випадку, **допущені порушення** вимог нормативно-правових актів з охорони праці, а також **заходи** щодо **запобігання** подібним нещасним випадкам.

Лікувально-профілактичні установи, заклади судово-медичної експертизи, органи внутрішніх справ та інші органи зобов'язані **безоплатно надавати на запит голови спеціальної комісії** матеріали та висновки щодо нещасного випадку у визначені Порядком №1232 строки, а у разі, коли необхідні висновки судово-гістологічної та судово-токсикологічної експертизи, - після проведення відповідних досліджень.

Під час спеціального розслідування **роботодавець зобов'язаний**:

1) **зробити** за рішенням спеціальної комісії **фотознімки місця**, де стався нещасний випадок, пошкоджених об'єктів, устаткування, інструментів, а також **надати** спеціальній комісії **технічну документацію** та інші необхідні матеріали;

2) **створити належні умови** для роботи спеціальної комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранс-портом, канцелярським приладдям);

3) **організувати** у разі проведення розслідування випадків гострого професійного захворювання (отруєння) медичне обстеження інших працівників відповідної ділянки підприємства;

4) **забезпечити** проведення необхідних **лабораторних досліджень**, випробувань, технічних **розрахунків**, **експертизи** тощо;

5) **організувати** друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів **спеціального розслідування**, зазначених у пунктах **50 і 51** Порядку №1232;

б) **організувати** доставку тіла загиблого працівника, його ідентифікацію та відшкодувати пов'язані з цим витрати.

Роботодавець, працівником якого є потерпілий, **компенсує витрати**, пов'язані з діяльністю спеціальної комісії та залучених до її роботи експертів, інших спеціалістів. Відшкодування витрат, пов'язаних з відрядженням працівників, які є членами спеціальної комісії або залучені до її роботи, здійснюється роботодавцем у розмірах, передбачених нормами відшкодування витрат на відрядження за **рахунок валових витрат** шляхом переказу відповідної суми на реєстраційні рахунки бюджетних установ в органах Державної казначейської служби та поточні рахунки суб'єктів господарювання у банківських установах України.

VII. За результатами спеціального розслідування складаються **акти** за формою **Н-5 і Н-1** (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), картка за формою **П-5** (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) стосовно кожного потерпілого, а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування, зазначені у пунктах 50 і 51 Порядку №1232 .

Кількість примірників **актів** за формою Н-5 і Н-1, карток за формою П-5 визначається залежно від кількості потерпілих та органів, яким вони надсилаються.

В акті за формою **Н-5** зазначається категорія аварії, внаслідок якої стався нещасний випадок.

Акти за формою **Н-5 і Н-1** підписуються **головою і всіма членами** спеціальної комісії **протягом п'яти днів** після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акта (актів) член спеціальної комісії підписує його (їх) з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово. Окрема думка додається до акта за формою Н-5 і є його невід'ємною частиною.

Однак це не позбавляє члена комісії обов'язку щодо підписання акта. Це пояснюється тим, що відповідно до Конституції України Постанова №1232 є обов'язковою до виконання. Участь у складі спеціальної комісії відповідних представників визначено Порядком №1232. Таким чином, нормативно-правовими актами посадову особу уповноважено на виконання певних дій - її службових обов'язків.

Отже, слід зазначити, що члени комісії є представниками певних підприємств, установ та організацій, на яких розповсюджуються вимоги трудового законодавства, зокрема трудового розпорядку, на яких покладаються певні обов'язки. Оскільки працівників делеговано для участі у роботі комісії із розслідування нещасного випадку, то на цей період до їхніх функціональних обов'язків, як членів комісії, належить виконання усіх заходів, що передбачені Порядком №1232. Крім того, відповідно до ст. 39 Закону «Про охорону праці», посадові особи Держпраці мають право у такому випадку надсилати роботодавцям дання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Якщо **більшість** членів комісії **зафіксували окремі думки**, то начальник територіального управління Держпраці має право призначити **нову комісію** з розслідування даного нещасного випадку. **Остаточне рішення** приймає **керівник органу**, який створив комісію, тому що він затверджує акт з розслідування. Юридичної сили акт з розслідування набирає тільки тоді, коли його затвердить **керівник територіального управління Держпраці**. Якщо він не згоден з рішенням комісії, тому йому надається одна доба для того, щоб узгодити всі питання і прийняти остаточне рішення.

На вимогу потерпілого або членів його сім'ї чи уповноваженої особи, яка представляє його інтереси, **голова спеціальної комісії** зобов'язаний **ознайомити** їх з матеріалами спеціального розслідування.

У разі настання **групового нещасного випадку** із смертельними наслідками, який стався внаслідок аварії, за умови визнання спеціальною комісією нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом,

складаються, підпису- ються і затверджуються **протягом десяти робочих днів** з моменту її утворення **тимчасові акти за формою Н-1** на кожного потерпілого для здійснення **стра- хових виплат**.

Після завершення спеціального розслідування такі акти замінюються на постійні.